



U3 za lepši jutri

Dogodivščine v muzejih in galerijah *Kultura je vse, kar mi počnemo, opice pa ne, je dejal lord Raglan, trienale sodobne umetnosti to potrjuje*

Televizija je literatura nepismenih, bogastvo revnih, privilegij deprivilegiranih, ekskluzivni klub izključenih, je dejal Lee Loewinger. Če torej nočete biti nepismeni, revni, deprivilegirani ali izključeni, morate iz fotelja. V muzej ali galerijo.

PETER RAK

Obisk muzeja ali galerije, vsaj v velikih svetovnih metropolah, je lahko precej duhamorna zadeva. Najprej je treba stati v vrsti uro ali dve za vstopnice, pri čemer vihamo nos nad trumami turistov (predvsem japonskih in ameriških), ki za razliko od nas seveda nimajo vpogleda v višje in globlje sfere tostranskega in onstranskega bivanja, temveč zgolj kot trop ovac sledijo svojemu urniku. Mi smo seveda Evropejci, superiorni v vseh pogledih, imamo slavno zgodovino, postavili smo temelje sodobnega sveta in odkrili ter osvojili zadnji kotic na zemeljski obli, ki ga prej ni poznal nihče, razen morda ljudi, ki so tam živeli.

Zato sledi celodnevno dirjanje po labirintih dvoran in hodnikov, ovešenih z vsemogočimi podobami, pri čemer pri najboljši volji ni mogoče nobenemu kosu nameniti več kot bežen pogled, saj bi bilo naravnost bogoskrunsko, če za zasoljeno vstopnico ne bi videli prav vsega, kar muzej ponuja, četudi nam mezopotamske glinaste figurice ali predpasniki Indijancev Amahuaca niso posebno blizu.

Kdo za vraga je Hijacint?

Ponavadi nam tudi drugi prizori kljub izjemnim evropskim genom in naravnim talentom za historično, religiozno in mitološko, niso nič bolj domači. Brskamo po vseh koticah majhnih in velikih možganov, vendar se ne moremo spomniti, zakaj so Diomeda pohrustali konji. Če se sploh spomnimo, kdo je bil Diomed. Še bolj nedoumljiv se zdi prizor z dvema golima možakarjema, od katerih se eden očitno slabo počuti, saj se naslanja na drugega in bo, kot kaže, izgubil zavest. Sončarica, mišja mrzlica ali zgolj jutranji maček, potem ko je prejšnji večer popil preveč mojotov?

Napis pod sliko *Apolon in Hijacint* nam ne pove kaj dosti; no, Apolon nam ni povsem neznan, ampak Hijacint? Končno prek slušalk izvemmo, da je bil sin špartanskega kralja Amikla in Apolonov ljubljenec. In celo ljubimec. Iz ljubosumnosti je bog blagega vetra Zefir preusmeril disk, ki ga je Apolon vrgel Hijacintu, in ta je umrl, iz njegove krvi pa je zrastle cvetlica hijacinta. Prava reč, nesreča pri športu, začinjena z nesmiselno in očitno izmišljeno štorijo, ne more prepričati nikogar, ki je prebral vsaj tri poglavja priročnika *Naš vrt*.

V redu, grška mitologija je preveč zapletena, poleg tega so se bogovi stalno spreminjali v živali, rastline in nenavadna bitja, od Darwina pa je jasno, da so takšne transformacije možne le postopno, skozi tisoče let, in da gre tukaj za popolno norčevanje iz zdrave pameti. Svetopisemske prizore znamo tako rekoč na pamet, sicer boggedaj, da bi dali kaj na tele zgodbe, vsi vemo, da Boga ni, ker smo ga v 19. stoletju ubili, ampak vsaj slušalke lahko snamemo. Odlično, trinajst prizorov *Križanja*, enaindvajset prizorov *Snemanja s križa* in kar dvaintrideset prizorov *Polaganja v grob*. In potem spet neznana imena, kdo za božjo voljo je bil Melkizedek? In Ezekiel? Ah, zagotovo nista bila kaj posebnega, gremo naprej. Trije Nejeverni Tomaži in dve *Zadnji večerji*. Večerji? Naenkrat se zavemo, da nam pošteno kruli po želodcu, ampak menda ne bomo izpustili šestnajstih dvoran z biseri španskega in holandskega slikarstva 17. stoletja. Kakšna smola, sama tihožitja, tista z rožami nam še ne vzbujajo skomin, ampak tista z ribami, sadjem in zelenjavo pa so preveč, kultura gor ali dol, od nasklikanega soma se ne bomo nasitili, nepreklicno je čas za odhod.

Naslednji dan se spomnimo, da smo lahkomišelnost izpustili oddelek s sumerskim lončarstvom, kar je povsem nedopustno, saj bi bili naši kulturni horizonti brez tega poglavja nepopravljivo okrnjeni. Po dolgotrajnem in tehtnem razmisleku se vendarle odločimo za moderno umetnost. Tam ni nobenih utrujajočih in za lase privle-

čenih zgodb, obiskovalcu ni treba prav nič vedeti, tudi če bi padel z Marsa, bi mu bilo vse jasno.

Poleg tega so muzeji in galerije sodobne umetnosti z impresivno arhitekturo praviloma zanimivi, tudi če bi bili prazni. Vendar niso, tam so različna čudesa in domisljice, ki se pogosto premikajo, oddajajo različne zvoke, za popolno veselje so tukaj še svetlobni efekti. Najlepše pa je, da lahko včasih tudi sami pritisnemo na kakšen gumb, s čimer postanemo soustvarjalci. Ali kot je rekel Joseph Beuys: Vsi ljudje so umetniki.

U3 zmaga

Res imenitno, preden se zapodimo med umetniška čudesa, lahko v galerijski kavarni ob kapučinu v miru prelistamo katalog, da potem povsem suvereno dojamemo vse nianse umetnikovega večplastnega (oh, kako mi je pri srcu ta izraz) dela. Ponavadi so zapisi v katalogih formulirani v slogu, da je avtor »s snovno teksturo inkorporiral libidinalni mrežni model perforiranega metamorfoznega korpusa v polimorfni diagram opne, ki vibrira v skopičnem sistemu avratične penetracije animaličnega saturiranja«, vse skupaj pa je lepo garnirano s številnimi citati različnih modrijanov. Zelo poučno, četudi kataloga ne preberemo v celoti, kar je tudi sicer težko izvedljivo, saj so neredko debelejši od tokijskega telefonskega imenika.

Razstava *U3, trienale sodobne umetnosti* na Metelkovi v Ljubljani je kot nalašč za takšno dogodivščino. Ima kar nekaj prednosti, saj za vstopnice ni treba stati v vrsti, ker razen osebja, ki varuje neprecenljivo dragocene eksponate, tam ni žive duše. Prav tako je katalog – pravzaprav gre za skromno vezano brošuro, kar jasno kaže na obupen položaj kulture pri nas – dovolj tanek in obvladljiv in ga lahko z užitkom preberemo. To nam omogoča zbrano percepcijo domislic in četudi nas zadeva v prvem trenutku nekoliko zmede, ne smemo obupati – če aktiviramo vse čute, se izmenično koncentriramo na celoto in detajle, se nam začnejo stvari

Page: 16

Reach: 130000

Country: SLOVENIA

Size: 837 cm2

2 / 2

kmalu jasni. Že uvodni projekt Leje Jurišič in Teje Reba je nadvse zabaven, gospodični nas s prešernim smehom spravita v prešerno voljo, kar nam vliva novih moči, da se zapodimo v labirinte sodobne vizualne produkcije.

Seveda je koncept zastavljen tudi in predvsem politično, na vsakem koraku izvemo, da sta kapitalizem in neoliberalizem slaba sistema. Ki pa sta na srečo že dodobra načeta in tako rekoč v zadnjih vzdihljajih. Ampak smrtno ranjena zver še rjove in opleta s krvavimi šapami, v smrtnem strahu pred prihajajočim demokratičnim socializmom si izmišlja različne ukane in prevare, kot izvemo denimo iz projekta tandema Leban & Kleindienst, sta med največjimi nevarnostmi prikriti neokolonializem in neprikrita diskriminacija. Zato na okope, eden res udarnih sloganov, ki ga je mogoče videti na razstavi, je: *Perica reže raci rep, narod si bo pisal (ob)sodbo sam.*

Da aktivistom, ki se noč in dan trudijo, da bi slepa množica končno spregledala, ni lahko, dokazuje film *Kulturni/a delavec/ka 3 v 1* Marte Popivode. V Beogradu, Skopju, Zagrebu in Ljubljani delujejo v nemo-

gočih razmerah, kot v pretresljivi izpovedi priča Rok Vevar, je njegova skromna soba obenem pisarna, spalnica in kuhinja, kljub temu pa se ne namerava vdati in bo še naprej do končne zmage vihtel prapor nove solidarne, humane in avtentično demokratične družbe. Verjetno ta film ne bi ugledal luči sveta, če ne bi na pomoč priskočil švicarski Kulturni program za Zahodni Balkan, kar kaže na lucidnost umetniških aktivistov, ki zvito izmamijo denar od propadlih kapitalistov, s katerim si ti kopljejo lastni grob.

V kako bednih razmerah životarijo današnji umetniki, priča tudi projekt Tine Smrekar *Antistresne tehnike*, sestavljen iz pisalnega stroja, papirja, moke, predpasnikov in vode (priznajmo, recept je genialen). Preživetvene strategije preobremenjenega in preutrujenega umetnika morajo biti danes res domiselne, Smrekarjeva opozarja celo na »podhranjenost umetnika kot osnovnega producenta umetniških del«, kar nedvomno drži, kogarkoli srečaš, se ga skoraj prestrašiš, saj sta jih le še kost in koža. In tako naprej, možnosti interpretacije in percepcije so brezmejne,

en fantastičen primer angažirane umetnosti sledi drugemu, lord Raglan je imel še kako prav. Treba je le privabiti obiskovalce na U3, to je edina komponenta, ki manjka na trienalu sodobne umetnosti. Čeprav to seveda ni pomanjkljivost, saj če bi se obiskovalcev trlo, bi bilo to že *a priori* sumljivo, ker vsi vemo, da res vrhunsko in genialno umetnost razume le umetnik sam, pa še to ni povsem gotovo.

Tretji dan je čas za počitek, nikar ne sledite Bogu (ki ga, kot sem omenil, tako in tako ni) in ne garajte do sedmega dne. V miru si privoščite zabavo na plaži, denimo metanje diska oziroma frizbija ter kakšen mojito. Ampak previdno, ne pozabite, kaj se je zgodilo Ezekielu. Pardon, Hijacintu. In ne pozabite, neoliberalizmu in kapitalizmu so šteti dnevi, zato si hitro privoščite nekaj degeneriranih užitkov, dokler so še na voljo.

POVEZANE VSEBINE [...]
delo.si/kultura



U3: za vstopnice ni treba stati v vrsti, ker razen osebja, ki varuje neprecenljivo dragocene eksponate, tam ni žive duše. Na fotografiji projekt Maje Delak in Luka Prinčiča.

Najlepše je, da lahko v muzeju ali galeriji včasih pritismo na kakšen gumb in tako postanemo soustvarjalci ...